

ARENKUKAVA KOOSTATUD JUUNIS 2021

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS
2. KÜLA OLUKORD JA ÜLDINE KIRJELDUS
 - 2.1 Küla ajalooline taust
 - 2.2 Küla asukoht
 - 2.3 Küla elanikkond
 - 2.4 Küla looduslike olude kirjeldus
 - 2.5 Küla majanduslike olude kirjeldus
 - 2.6 Küla infrastruktuuri kirjeldus
 - 2.7 Külaelanike koostöö
3. KOKKUVÕTE KÜLA OLUKORRAST
4. SWOT ANALÜÜS
5. KÜLA VAJADUSED
6. KÜLA TULEVIKUPILT AASTAKS 2030
7. ARENGUEELISTUSED JA TEGEVUSE EESMÄRGID
8. TEGEVUSKAVA JA EELARVE
9. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA HINDAMINE

1. SISSEJUHATUS

Valgemetsa küla arengukava on valminud perioodil veebruar 2009 kuni juuni 2010. Samal perioodil toimus MTÜ Valgemetsa loomine ja registreerimine.

Käesoleva arengukava loomisel on oluliseks peetud, et kogu arengukava sisu oleks läbi arutatud enamuse Valgemetsa küla elanikega. Mida suurem on inimeste arv, kes on osalenud arengukava loomisel, seda põhjalikum ja vettpidavam on arengukava. Valgemetsa küla arengukava loomisse kaasati kirjaliku küsitluse teel kõik külaelanikud. Samuti korraldati kaks suuremat külakoosolekut, millest osavõtt oli aktiivne. Toimus ka mitu väiksemat grupikoosolekut küla arengu teemadel.

Arengukava on oluline dokument selleks, et planeerida tegevusi pikemas perspektiivis ja välja tuua nii küla tugevused kui ka nõrkused, mille kaudu saab määratleda ka võimalikud arengud tulevikus.

Valgemetsa küla arengukava sisaldab arenguvisioni ja konkreetseid tegevusi lähemaks viieks aastaks.

Arengukava on heaks alusmaterjaliks erinevatest fondidest investeeringute taotlemiseks ja heaks infoallikaks kõigile, keda huvitab Valgemetsa küla ajalugu, hetkeolukord ja tuleviku arenguvision. Samuti annab arengukava külaelanikele ja loodud mittetulundusühingule selged ja konkreetseid eesmärgid, mille poole liikuda.

2. KÜLA OLUKORD JA ÜLDINE KIRJELDUS

2.1 Küla ajalooline taust

Valgemetsa on noor küla, mida hakati rajama 1932. aastal pärast Tartu-Petseri raudtee valmimist. Maaomanik, loomaarst R. Schabak, kes oli maa ostnud Vastse-Kuuste mõisalt, laskis Valgemetsa maad planeerida väikesteks suvituskruntideks ja hakkas neid müüma. Alguses oli kruntide ostmine tagasihoidlik. Raudtee ja Ahja jõe vahelisel alal jõe vasakule kaldale tekkinud asulas oli esimeste ostjate hulgas tekstiilikunstnik-pedagoog Vanda Juhansoo (1889-1966). Vanda Juhansoo krunt ja maja on kreposteeritud 12. juulil 1933. aastal, sellest ajast peetakse seda päeva ka Valgemetsa sünnipäevaks. Sellest ajast sai alguse Tartu ja Lõuna-Eesti vaimueliidi suvituslinnak. Valgemetsa on olnud suvekoduks paljudele nimekatele kultuuritegelastele. Nii mõnigi teaduslik töö, laul ja värsirida on küpseks saanud siinses metsavaikus. Valgemetsa looduseilu on lõuendile jäädvustanud kunstnikud Elmar Kits, Saskia Kasemaa, Ida Anton-Agu ja paljud teisedki kunstnikud.

2.2 Küla asukoht

Valgemetsa küla asub Põlva maakonnas, Põlva vallas. Küla asetseb Põlva maakonna keskosas ja Põlva valla ääremail. Küla kaugus vallakeskusest on ligikaudu 15 kilomeetrit. Tartu linn jääb 35 kilomeetri kaugusele. Küla läbib raudtee ja väiksem maantee. Suurem, Tartu-Põlva maantee kulgeb kuni 2 kilomeetri kaugusel. Asend võimaldab külaelanikel käia tööl nii Põlvas kui ka Tartus. Valgemetsa bussijaama läbiv bussiliiklus on suhteliselt hõre. Päevas läbib Valgemetsa ka kaks reisirongi talveperioodil ja neli reisirongi suveperioodil.

2.3 Küla elanikkond

Põlise suvituspiirkonnana tuntud Valgemetsa külas on püsielanikke läbi aastate olnud väga vähe, jäädes umbes 40-50 inimese ümber. Majapidamisi on Valgemetsa külas umbes 100, enamikus neist aga on elanikud ainult suviti.

Valgemetsa küla on oma elukohana 2021. aasta juuni seisuga registreerinud 71 inimest, kelle elukoht on registreeritud 32 majapidamisse. Kõigist elanikest moodustavad lapsed ja noored, s.o kuni 18-aastased 22%, tööealised 60% ning pensionärid 18%. Kõige suuremad vanusegrupid on aastates 20-40 (17 in), 40-60 (13 in) ja 0-19 (11 in). Keskmine vanus on 38 aastat. Leibkondi on Valgemetsa külas 28.

Vanus	Mehi	Naisi	Kokku
...-10	2	5	7
11-20	6	2	8
21-30	4	2	6
31-40	12	6	18
41-50	5	4	9
51-60	4	3	7
61-70	10	1	11
71-80	1	1	2
80-...	2	2	4
Kokku	45	26	71

Elanike vanuseline jaotus, juuni 2021 (allikas: Põlva valla elanike andmebaas)

2.4 Küla looduslike olude kirjeldus

Valgemetsa küla asub looduslikult väga kaunis kohas. Läbi Valgemetsa küla mööda Ahja jõe ürgorgu voolab maaliline Ahja jõgi. Valgemetsas on Ahja jõe ürgorg ilus: järsud devoni liivakivi paljandid, karestikud ja võrendikud, kallastel toomingad, kuslapuud, sarapuud, pärnad. Metsad on põhiliselt männi-kuuse segametsad, mis on marja- ja seenerikkad. Piirkond on liigirohke nii flora kui fauna poolest. Lisaks tavalistele linnuliikidele võib Valgemetsa jõe kohal näha lendamas jäälindu ja metsas toksimas kolmvarvas-rähni. Ahja jõel asuvad suuremad liivakivipaljandid on Kiviniidu pae, Alliku kalju, Ussiloosku mägi, Mutso pae, Puusta pae, Sadama pae, Juuda pae ja Kongsi pae. Alliku kaljukoopas asub allikas. Suurem osa Valgemetsa külast asub Ahja jõe ürgoru maastikukaitselal ja külaelu planeerimisel tuleb sellega arvestada.

2.5 Küla majanduslike olude kirjeldus

Valgemetsa külla on registreeritud kolmteist ettevõtet ja neli FIE-t. Enamik ettevõtjatest on iseendale tööandjad ja mõned ettevõtted omavad Valgemetsa külas vaid registreeringut, tegutsetakse aga mujal, seega kohapeal tööandjaid on Valgemetsa külas vähe.

Enamus Valgemetsa tööealisest elanikkonnast käib tööle Vastse-Kuustesse, Põlvasse ja Tartusse. Lähim lasteaed asub Vastse-Kuustes. Lähimad koolid on Vastse-Kuuste kool (5 km kaugusel), Ahja kool (11 km kaugusel) ja Põlva gümnaasium (16 km kaugusel). Lähim kauplus ja postkontor asuvad Vastse-Kuustes.

2.6 Küla infrastruktuuri kirjeldus

Valgemetsa küla asub kahel pool Tartu-Petseri raudteed. Tartu asub 35, maakonnakeskus Põlva 14-15 ning vallakeskus Põlva 15 km kaugusel.

Mustkattega on üksnes asulat läbiv maantee, kõrvalteedel liikumine on raskendatud lume sulamise ajal. Raudteel kulgevate raskete rongide tõttu on kuni kilomeetri kaugusel asuvates elamutes tunda vibratsiooni, mis on mõnes majapidamises tekitanud ahjudesse pragusid.

Lähim kool, kauplus, kultuurimaja, raamatukogu, sidejaoskond asub Vastse-Kuustes.

Asulas keskusse sõidab liinibuss sisse kahel korral päevas (hommikul Põlva ning õhtul Tartu suunas). Kuni kilomeetri kaugusel asuvas bussipeatuses (Põlva-Reola maanteel) peatub liinibuss iga 3-4 tunni tagant. Kiirbussidel Valgemetsa tee bussipeatuses peatust ei ole.

Reisirongiga saab talvisel ajal Tartusse varahommikul ning Põlvasse pärast tööpäeva lõppu, suvel on sõidugraafikut nihutatud.

Külas puudub tänavavalgustus. Heakorrastatud väljanägemist kahjustavad lagunened majad, varemed ning hooldamata metsad.

Hajaasustuse ning metsasuse tõttu on telefoniühendus valdavalt mobiilipõhine. Internetiühendus on aeglane, sest telekommunikatsioonifirmad ei ole vähemalt esialgu huvitatud väiksematesse maakohtadesse investeerimisest.

Valgemetsas puudub oma külakeskus. Külarahva kokkusaamisteks on seni peavarju pakkunud asulas tegutsevad turismiettevõtjad.

2.7 Külaelanike koostöö

MTÜ Valgemetsa on loodud selleks, et siduda külarahvast ja edendada külaelu. MTÜ asutati 24. veebruaril 2009. 2021. aasta juuni seisuga on seltsis 35 liiget. Ürituste ja ettevõtmiste -

aastavahetuse ja vabariigi aastapäeva tähistamine, talgupäev, kodukohvikute päev, küla sünnipäev jm - korraldamise on oma õlule võtnud küla mittetulundusühingu aktiiv. Seni pole olnud oma külaplatsi, kus ühisüritusi läbi viia.

MTÜ juhatus kui ka külarahvas on seni koosolekuid pidanud hea võõrustaja juures Valgemetsa Puhkemajas, aga ka bussipeatuses. Oma ruume kooskäimiseks on pakkunud Valgemetsa Puhkeküla. Algatatud on külaplatsi rajamine raudtee äärde, maaomanikuga on sõlmitud isikliku kasutusõiguse seadmise leping ning asjaõigusleping.

3. KOKKUVÕTE KÜLA OLUKORRAST

Kokkuvõtteks võib olulisemate punktidenä Valgemetsa küla kohta öelda:

1. Looduslikud olud on Valgemetsa külas suurepärased. Turismi arendamine omab suurt potentsiaali, kuid arvestama peab mitmete looduskaitsealaste piirangutega.
2. Kuigi külas tegutseb kolm puhkemajandusele spetsialiseerunud ettevõtet, ei kasutata turistide poolt potentsiaalselt sisse toodavat ressursi piisavalt ära.
3. Külas ja ümbruskonnas töökohad peaaegu puuduvad ning tööle käiakse Põlvasse või Tartusse või ollakse lihtsalt töötu.
4. Maanteede võrk külas on suhteliselt hea ja küla läbib ka raudtee.
5. Küla elanikkond on viimasel paaril aastal aktiveerunud ja loodud on mittetulundusühing.
6. Külas toimub vähe ühiseid üritusi, rohkem hoitakse omaette.
7. Külas ei ole külakeskust ega muud külarahva kooskäimise kohta. Raamatukogu, postkontor, kauplus, kool, lasteaed ja internetipunkt asuvad 5 km kaugusel Vastse-Kuustes.
8. MTÜ Valgemetsa eestvõttel peaks hakkama toimuma aktiivne tegevus projektide kirjutamisel ja elluviimisel.

4. SWOT ANALÜÜS

Tugevused	Võimalused
<ol style="list-style-type: none">1. Looduskaunis koht.2. Vaatamisväärsused - ümbruskonnas3. Hästi arenenud teedevõrk.4. Valgemetsa tuntud nimi5. MTÜ Valgemetsa olemasolu	<ol style="list-style-type: none">1. Turismindus ja sellega seotud ettevõtlus (giiditeenus, suveniiride valmistamine ja müük). Infopunkti, külakeskuse, kauplus-kohviku rajamine.2. Suusarajad, matkarajad, telkimiskoht jms.3. Koostöövõrgustik külakogukonnas vastastikuste teenuste osutamiseks (ettevõtjad-ettevõtjad; elanikud-ettevõtjad; elanik-elanik jne.), ühiseluliste tegevuste läbiviimiseks (talgud, piirkonna huvide eest seismine, kodukaunistamise päevad jne.)4. Koostöö naaberküladega

<p>Nõrkused</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vähene ettevõtete arv külas 2. Tööpuudus 3. Kuritegevus (salajased vargused) 4. Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni puudumine, külatänavate halb seisukord ja valgustuse puudumine. 6. Vähene püsielanike arv. 7. Puudulik interneti leviala. 	<p>Ohud</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Turistide läbivoolamine külast ilma külasse midagi jätmata. 2. Massiturismist tingitud kahjud keskkonnale ja kaitsealadele. 3. Tipphooajal ülekoormatud küla elukeskkond ja oht kohalike külaelanike elulaadile.
---	---

5. KÜLA VAJADUSED

Küla arengukava aluseks on külaelanike ühised ja erinevate huvigruppide rahuldamata vajadused:

- ❖ küla heakorrastatud väljanägemist kahjustavad varemed, hooldamata metsad ja lagunenu majad
- ❖ külas puudub tänavavalgustus
- ❖ külas puudub korralik viidasüsteem ning on puudu ka küla kaart
- ❖ lastel ja noortel puudub külas mänguväljak
- ❖ puudub küla ajaloost hea ülevaade
- ❖ internetiühenduse võimalused ei rahulda küla vajadusi
- ❖ väiksemate teede olukord vajab parandamist
- ❖ Puudub külalplats koos laste mänguväljaku ja sportimisvõimalustega

6. KÜLA TULEVIKUPILT AASTAKS 2030

Valgemetsa küla on sõbralike elanikega küla, kus on hea ja turvaline elada. Valgemetsa küla ei ole atraktiivne vaid suvituspiirkonnana, vaid siia soovitakse ka püsivalt elama tulla. Küla pakub huvi turistidele ning on kogunud tuntuks nii Põlva maakonnas kui ka väljaspool seda.

2030. aastaks on külas tehtud ja olemas:

- ❖ toimiv naabrivalve

- ❖ viidasüsteem ja kaart
- ❖ jalgrada Valgemetsast Kiidjärvele
- ❖ taastatud rippild ning lihtsam ületuskoht üle Ahja jõe
- ❖ raamat oma küla ajaloost
- ❖ aktiivne ettevõtluskeskkond ja majutusvõimalused turistidele, hästi toimiv ühistegevus erinevatele huvigruppidele
- ❖ kiire internetiühendus
- ❖ korralikud kõvakattega teed
- ❖ tänavavalgustus
- ❖ külarahva kooskäimiskoht/külakeskus/külaplats
- ❖ lastele ja noortele mänguväljak, vanematele sportimisvõimalused
- ❖ mälestuspingid Valgemetsas elanud tuntud isikutele

7. ARENGUEELISTUSED JA TEGEVUSE EESMÄRGID

Oma ühistes tegemistest keskendub Valgemetsa küla järgmistele tegevusvaldkondadele:

- ❖ küla infrastruktuuri parandamine – teede korrastamine, internetiprobleemide lahendamine;
- ❖ küla seltsielu arendamine – traditsiooniliste ürituste korraldamine, eri huvigruppidele vaba aja veetmise võimaluse pakkumine.
- ❖ Atraktiivse ettevõtluskeskonna loomine.

8. TEGEVUSKAVA JA EELARVE

JRK NR.	TEGEVUS	AEG	SUMMA €	EESTVEDAJA
1.	Küla tänavatele viidad ja külakaart	2025	1 500	MTÜ Valgemetsa
2.	Küla ajaloo uurimine ja raamatu koostamine	2020-2030	1 278	MTÜ Valgemetsa
3.	Traditsiooniliste ürituste korraldamine (talgud, küla sünnipäev, kohvikutepäev.)	2020-2030	2 876	MTÜ Valgemetsa
6.	Matkaraja rajamine Valgemetsalt Kiidjärvele	2025	500	MTÜ Valgemetsa

7.	Raudteesilla aluse korrastamine	2025	9 587	MTÜ Valgemetsa
8.	Mänguväljaku rajamine	2023	25 500	MTÜ Valgemetsa
9.	Purde taastamine üle jõe	2022	3 000	MTÜ Valgemetsa
10.	Suplussilla taastamine	2025	1 278	MTÜ Valgemetsa
11.	Interneti leviala parandamine	2025	1 917	MTÜ Valgemetsa
12.	Külakeskuse, infopunkti kauplus-kohviku rajamine	2028	51 129	MTÜ Valgemetsa

9. ARENGUKAVA JÄLGIMINE JA HINDAMINE

Arengukava ülevaatamine toimub kord aastas üldkoosolekul. Hinnatakse tegevuskavast ja eelarvest kinnipidamist, vajadusel on võimalik neid muuta. Selleks on igal külaelanikul võimalik esitada vastavaid ettepanekuid, mille peab kinnitama üldkoosolek oma otsusega.

Valla arengukava muutmisel viiakse küla arengukava sellega kooskõlla. Arengukava hindajaks on Valgemetsa küla rahvas ning Põlva vallavolikogu ja vallavalitsus.